

років. У гібридній війні проти України російська пропаганда поширює міфологему, що Крим був і залишається невід’ємною частиною Росії, що «історія Криму є перманентним подвигом російського народу» [2, с. 23, 31]. Стратегію Росії щодо України можна порівнювати з планами керівництва нацистської Німеччини перед Другою світовою війною. Керівництво Російської Федерації відштовхується від тези про приниження своєї країни способом загарбання сусідніх земель. Керівництво нацистської Німеччини намагалося захистити судетських німців, а керівництво сучасної Російської Федерації російськомовних мешканців України та Росіян.

«Гібридна» війна проти нашої держави засвідчила також відсутність дієвості міжнародних глобальних і регіональних безпекових інститутів (ООН, ОБСЄ, ЄС, Ради Європи, СНД) у врегулюванні міжнародних конфліктів і локальних воєн та, як наслідок, – втрату ними міжнародного авторитету. Конфлікт на Сході України виявив багато особливостей та новітніх підходів Росії у військовій сфері. Окуповані російськими військами Крим і ОРДЛО фактично перетворені в дослідницький полігон для іспитів та тестування нових російських озброєнь та військової техніки, а також для перевірки нових концепцій застосування російських військ та проведення спеціальних операцій [3].

У «гібридній війні» використовується широкий спектр дій, але одним із головних є застосування та вплив інформаційних технологій на свідомість людини. Наша держава не стоїть на місці, вона модернізується, відкриває для себе нові політичні горизонти, і тому змінюється і формат гібридної війни. Відчуваючи, що обороноздатність України значно зміцніла, зосереджуються зусилля ворожої сторони на підривних діях та дестабілізації ситуації всередині країни. Росія використовує весь спектр державних органів для просування своєї зовнішньої політики за кордоном у все більш агресивний спосіб – за допомогою пропаганди, шпигунства, диверсій і кібератак [4].

Варто зазначити, що військові події на Сході стали поштовхом до консолідації суспільства та утвердження патріотичних цінностей. На нашу думку, подальше проведення Росією «гібридної війни» проти України призводить до виснаження нашої країни. За таких обставин врегулювання українсько-російського конфлікту потребуватиме пошуку в нових та більших раціональних варіантів. Ця війна сприятиме посиленню розвитку секторів безпеки і оборони в інших країнах, у потребі створення коаліцій в умовах проведення «війн нового покоління». Затягування часу у вирішенні цього конфлікту тягне за собою втрату окремих територій України, а також перекреслює європейські та євроатлантичні перспективи країни на невизначений термін.

Список використаної літератури

1. 10 фактів про збройну агресію Росії проти України. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/10-faktiv-pro-zbrojnu-agresiyu-rosiyi-proti-ukrayini> (Дата доступу: 25.09.2021)
2. Україна в умовах воєнно-політичного конфлікту: історія та сучасність. Н. А. Агаєв, В. Т. Базарний, О. Н. Мацагор та ін. К. : ФОП Маслаков, 2018. 47 с.
3. Божко В. Особливості та уроки «гібридної війни» Росії проти України. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». URL: https://bintel.org.ua/nukma/gibridnaja_vojna/ (Дата доступу: 25.09.2021)
4. Божко В. Особливості та уроки «гібридної війни» Росії проти України. URL: https://bintel.org.ua/nukma/gibridnaja_vojna/ (Дата доступу: 25.09.2021).
5. The Guardian, 1 november 2016. URL: <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/oct/31/andrew-parker-increasingly-aggressive-russia-a-growing-threat-touk-says-mi5-head>.

Воротінцев Данило Віталійович
здобувач вищої освіти 1-го курсу
Ядловська Ольга Степанівна
доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін, кандидат історичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВІЙСЬКОВА СПРАВА СКІФІВ

Скіфи здавна вважались войовничим народом, що доведено у багатьох історичних джерелах. Походи скіфів та війни за їх участі увійшли до літописів. В історії України скіфи відомі як гарні стратеги та вмілі воїни. Створена скіфами держава, Велика Скіфія, стала однією з наймогутніших держав Давнього Світу. Скіфи зробили свій особливий внесок у розвиток воєнного мистецтва. Їхня воєнна історія заслуговує уваги й вивчення [1].

Наприкінці 5 ст. до н. е. центром скіфської активності стала степова смуга Північного Причорномор’я, де проживали племена царських скіфів-кочовиків і скіфів-землеробів. Час воєнної

присутності скіфів у Передній Азії визначається в межах від початку 70-х років VII ст. до н. е. до середини 80-х років VI ст. до н. е. На Передньоазіатському театрі воєнних дій скіфи вперше згадуються в анналах царя Ассирії Асархаддона (681-668 рр. до н. е.), що датуються під другим роком його правління. Останніми згадками про скіфську воєнну присутність в Азії є тексти давньоєврейських пророків 90-х років VI ст. до н. е. Територія, де скіфи вели війни, простягалась на великі території. І скіфи, які опинились не у виграшному стані, завдяки своїй вправності могли переломити хід бою на свій бік. Скіфи з дитинства були вершниками, бо вели кочовий образ життя, пересувались швидко по степах, скіфам не було рівних у боях в степу. Характер азіатських війн скіфів свідчить про те, що їх загопи діяли оперативно, були не обтяжені обозами із сім'ями і домашнім скарбом, стадами худоби і тому подібним. Де ж на цей час знаходилося основне ядро скіфів, де був розташований вихідний район їх військових походів? Є різні думки про локалізацію «Скіфського царства», яке в ассирійських документах названо «царством Ішкуза». Одна група вчених схильна бачити його в районах поблизу озера Урмія в Іранському Курдистані, друга – в межиріччі Кури й Аракса на території сучасного Азербайджану. На думку автора, найбільш аргументована думка про перебування в VII - VI ст. до н. е. основного ядра скіфських племен на території Причорномор'я від Дунаю до Дону. Сам Геродот, описуючи повернення скіфів до «своєї країни» після походів до Передньої Азії, локалізує її саме в Північному Причорномор'ї. Етноплеменний склад скіфського військового об'єднання був доволі строкатим, бо включав загопи зі всіх областей Скіфії. Разом зі з'єднаннями скіфів царських у походах брали участь підкорені кіммерійці загопи з північно-причорноморського степу й лісостепу, і сусідні савромати, і воїни кавказьких племен. До складу скіфського об'єднання могли входити і загопи амазонок. Оскільки кочове скотарство не вимагало великої кількості робочих рук, значна частина населення могла відірватись від трудової діяльності й взяти участь у довготривалих воєнних походах. Прекрасно озброєні залізною зброєю відмінної якості, далекобійними складними луками, маючи високу маневреність, скіфи були грізною слою, ідеально пристосованою до ведення грабіжницьких війн у далекому відриві від своїх стратегічних тилів [2].

Також треба згадати зброю скіфів. Якщо подивитись на їх зброю, то можна зробити висновок, що вона була дуже розвинена для свого часу. Рукоятки на скіфських мечах виглядають як робота ювеліра й до наших часів, а скіфи жили багато років тому. Скіфи використовували дротики, що є цікавою знахідкою для істориків. Крім цього, скіфи прекрасно стріляли з лука, верхом на коні [3].

В озброєнні скіфів простежується два періоди: ранній (VII – VI ст. до н. е.), представлений передусім археологічними пам'ятками Причорномор'я і Північного Кавказу, і пізній, період розквіту (кінець VI–IV ст. до н. е.). Зброя і захисне озброєння раннього періоду реконструюється за Келермеськими, Ульськими та Костромськими курганами Причорномор'я. Основною зброєю скіфів був складний лук. Він мав обрис грецької літери «сігма» (увігнута середня частина, вигнуті «плечі», гаки для кріплення тятиви на кінцях), був складаний з дерев'яних, кістяних і рогових деталей. Розміри таких луків були невеликими – до 70 см у довжину, однак забезпечували луку потрібну дальність польоту і потужність удару стріли. Стріли до луків (довжиною 60 – 70 см) виготовляли з дерева чи очерету, вони мали оперення і вушка для закріплення на тязиві. Наконечники стріл були дво- чи трилопатеві (перші більш характерні для VII ст. до н. е.), втульчасті, нерідко з гаками на втулці. Такі наконечники виливали з бронзи, проте зустрічаються і залізні екземпляри (трилопатеві) та кістяні (округлі). Наконечники всіх трьох видів могли носитися разом. Футляром для стріл, так само як і для лука, був горит [4].

Військо скіфів складало усі здатні тримати зброю, причому не обов'язково чоловіки – у скіфських пам'ятках чимало жіночих поховань зі зброєю. Однак навіть у найбільш критичні моменти (наприклад, у війні з персами) дружини воїнів та діти не брали участі у війнах [5].

Окрім військової справи, скіфи також залишили після себе багато історичних пам'яток. Найвідоміші є кургани, прикраси з золота, на яких зображений побут скіфських племен. Однак саме скіфське військо у стародавньому світі вважалося непереможним і саме скіфи створили кінне військо. Усе це вплинуло на подальший розвиток військової справи та перебіг воєн.

Список використаної літератури

1. Ольговський С.Я. Скіфи. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Skify>.
2. Бережинський В. Військова організація і військове мистецтво скіфів. URL : <http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/20.02.22GVMVMS.pdf>.
3. Іванчик А. І. Кіммерійці. Давньосхідні цивілізації і степові кочівники в VII-VI ст. до н. е. URL : <https://na5ballov.pro/lib/drevmir/2422-ivanchik-ai-kimmeriycy-drevnevoistochnye-civilizacii-i-stepnye-kochevniki-v-viii-vii-vv-do-ne.html>.
4. Ольговський С. Володарі степу. Військова справа й озброєння скіфів VII ст. до н.е. – III ст. н.е. URL : <https://www.ucrainarma.org/materiali/olgovskij-s-ya-volodari-stepu-vijsk.html>.
5. Латишев В. Известия древних писателей греческих и латинских о Скифии и Кавказе. Т.1. Греческие писатели. URL: http://history-fiction.ru/books/all/book_139_1/.